

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Радостина Нейкова,

НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

по конкурса за заемане на академичната длъжност

професор за професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“,

научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия“,

обявен от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ и

публикуван в ДВ № 95 от 14 ноември 2023 г.

с кандидати: доц. д-р Елена Тренчева

От приложените материали се вижда, че кандидатката по конкурса доц. д-р Елена Тренчева отговаря и надвишава минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност професор.

Доц. д-р Елена Тренчева е доцент по Екранен дизайн и костюмография от 2017 година (НАТФИЗ „КР. Сарафов“), защитила е докторска дисертация на тема „Семиотика на костюма в научнофантастичния филм“ през 2008 година, както и двугодишна постдокторантска специализация по костюмография за театър и кино в Департамент по кино, телевизия и сценография, Факултет по изкуства, дизайн и архитектура, Университет Аалто, Финландия.

Научно изследователска дейност

Доц. д-р Елена Тренчева представя шест публикации на български и английски език, публикувани в издания с научно рецензиране и в специализирани издания за изкуство у нас и в чужбина, някои от които са индексирани в световно признати бази данни като Scopus. Публикационната дейност на Елена Тренчева отразява нейното трайно пристрастие към изследването на кинокостюма в различните филмови жанрове. Очевидно е, че тези публикации имат обществено признание, за което свидетелстват приложените двадесетина цитирания в монографии и различни научни издания на български и английски език, както и останалите рецензии за реализирани авторски продукти и творчески изяви на кандидатката.

Правят впечатление публикация като: “Deliberate costuming: Reading the cinematic costume in four different versions of Joan of Arc's story” (публикувано в R. C. António Costa Valente (Ed.) *Avanca cinema* 2014, Edições Cine-Clube de Avanca, Portugal. 2014 г.), където авторката изследва в дълбочина идеята, че създаването на костюма за едно екранно произведение е синкретично вплетено в композиционната структура, транстекстуалното и артистично възприятие на цялостния кинематографичен образ. Като на стр. 134 развива анализа си, аргументирайки се, че „от драматургична гледна точка, дизайна на костюми

допринася за развитието на филмовия разказ. Киното обикновено разчита на костюма, за да облича своите истории и своите хора с доверие. Дизайнери на костюми и филм учените описват костюма чрез исторически и социално-политически контекст...“.

Отделните части на статията са теоретично артикулирани: значението на иконографията и технологията на създаване на костюма, за публика, свикнала днес с високотехнологични изисквания, „естественият“ дуализъм костюма в историческия контекст, в реалистичните съвременни истории, и в технологично-фантастичните сюжети, както и трансформациите му в различните времеви отрязъци и различните филмови жанрове и т.н.

Много интересна за мен е и статията за „Костюмът в ранните финландски филми (1921 - 1931)“ (Studies in Costume and Performance, 3,1, Intellect, 2018), една оригинална и новаторска територия в българското кинознание. Тук теоретично са артикулирани идеите, за значението на иконографията на костюма в ранния финландски филм като наративен инструмент, представляващ специфичността в национална идентичност и очертаващ присъщите черти и повтарящите се практики на костюмографията за кино.

Трябва да се отбележи и съвместната статия с Валерия Крачунова „Усещане за пространство и звук“ (Секция Изкуствознание на 61-ва международна научна конференция на Русенски Университет, 2022; ISSN 1311-3321). където се анализират важни аспекти на синтеза на възприятие на акустичния източник и визуалното пространство, при изграждане на екранното произведение. „Симбиозата между пространството и звука е от изключително значение за емоционалния отговор към цялостния медиен разказ и преживяването на публиката.“ (с. 53).

Доц. д-р Елена Тренчева прилага в допълнение към научно-теоретичната си дейност и участието си с доклади в над 15 международни и национални конференции.

Творческа дейност

За конкурса доц. д-р Елена Тренчева представя работата си като художник и костюмограф на четири филма. Всички предложени филми са с насочен интерес към изграждане на визуално точен драматургичен разказ, естетски изградени изразни средства и среда за развиване на действието, в която уместно се вплитат и развиват взаимоотношенията на персонажите.

В рамките на конкурса доц. Тренчева предлага четирите авторски (като художник и костюмограф) филма - „Блаженият“, „Чувство за непоносимост“, „Седемнадесет“ и „Сенки“.

Филмът „Блаженият“ е на режисьора Станимир Трифонов по повестта „Боби Блажения и другия Американец“ на Емил Андреев. Действието на филма ни въвежда в 1929

година, като успява да вплете драматичната персонална история на деветгодишния Боби, израстването му, личното и професионално развитие, в историческия моменти както от българската, така и от световната история с ключови реални събития. Интересна е компилацията между черно бели и цветни сцени, където решенията на художника са от изключително значение за пластичността и визуалната естетика на изображението. Като в същото време допринасят за правилното изграждане на екранното действие и развитие на наратива. Друг предизвикателен момент, от гледна точка на художника на филма са нюансираните в различни тонове от синята гама сцени, като драматичния момент, когато майката на Боби му съобщава, че баща му вече го няма, или топлата гама в сцените със създаване на лекарството против туберкулоза. Тези визуални елементи въздействат като чиста емоция, която засилва строгата логика на драматургията.

Действието на филма се развива в няколко времеви епохи, с продължителност от над 40 години, което е много уместно пресъздадено в костюмите, носещи от една страна специфичните особености на историческото време, а от друга пресъздават личностното развитие и метаморфози на всеки един персонаж. Много фино е изградено и усещането за осъвременяване на костюма, което сякаш приближава личната история на героите до зрителя.

Филмът „Чувство за непоносимост“ с режисьор Боя Харизанова дава представа за уменията на Елена Тренчева да изгражда атмосфера, екранна среда и костюми в документалното кино. Филмът съдържа и множество игрални възстановки, което прави работата на художника и костюмографа много по-тежка. Филмът пресъздава реални събития, съдържа вътрешния коментар, както и външното наблюдение върху трудната съдба, и именно момента на взимане на решение и на напускане на България на Георги Марков. И използва заглавието от цикъла на писателя „Задочни репортажи“, както и от изповедта именно за деня, в който е взето решението за напускане. Много добре е намерено визуалното решение с вплитане на донякъде оживели документални снимки и кадри от реални моменти, заедно с разказване на историята от реален свидетел на събитията, както например фрагмента с братовчедата на Георги Марков – Любен Марков. Взаимовплитането на игралните възстановки и документални разкази на различни хора създава оригинален и в същото време разпознаваем визуално-пластичен стил на изображение. В игралните възстановки личи дълбокото познаване на точния исторически период, на архивните документи и факти, на автентичните, запазени предмети и тяхната реконструкция. Всички тези елементи умело създават нужната атмосфера за епоха, документалността на наратива и точността на цялостния екранен образ.

„Чувство за непоносимост“ има награда за „умело боравене с различни похвати от палитрата на кинодокументалистиката“ на 24тия фестивал за българско документално и анимационно кино „Златен ритон“.

Доц. д-р Елена Тренчева представя на конкурса и два късометражни филма – „XVII“, режисьор Ради Стоянов и „Сенки“, режисьор Виктория Караколева. В „Сенки“ художничката много умело изгражда атмосфера на чувството за търсене на свобода, на усещане за отделната личност, и в същото време усещането за единението на двама души. Използването на чистите нюанси на цветовете на небето и земята „дорисуват“ визуално историята и чувствеността между двата персонажа. Тяхното търсене, отдалечаване, намиране, бягство и съвкупност. Пространствената среда е изградена много умело и пресъздава именно абстрактността и образността на местодействието. Персонажите успяват да са извън времето и пространството. И в същото време, да обитават всяко едно време и пространство.

„XVII“ е история за затворен и сякаш отчужден от живота човек, който се опитва да премине през последните дни на своя безсмислен живот. Играта с хоризонталните и вертикални линии, изграждащи композиционното пространство, както и съпоставянето на светлина и сянка, допълнително засилва усещането за трагична обреченост и безизходица. Филмът е отличен като най-добър късометражен филм на 17-ти международен София филм фест “На брега”, Бургас, 2019.

Преподавателска дейност

Доц. д-р Тренчева преподава в НАТФИЗ от 16 години, като от 7 години е основател и ръководител на бакалавърската програма по „Филмов и телевизионен дизайн“ и магистърската програма по „Дизайн за интерактивни аудиовизуални продукти“.

Разработила е множество учебни програми. Лектор и автор е в учебни програми като: „Сториборд и визуална концепция“, „Основи на филмовия и телевизионен дизайн: декор, костюм и реквизит“, „Визуален дизайн на сценарния проект“, „Костюм, грим и прическа“, „Игрална възстановка за документален филм“, „Превизуализация на аудиовизуално произведение“, „Костюмография в екранните изкуства“ и много др. Важно да се отбележи е и авторството на програми към други университети в страната и чужбина като Факултета по Педагогика на СУ „Кл. Охридски“ и Аалто университет, Финландия.

Академична и експертна дейност

За периода 2005 – 2024 година, кандидатката е била активен член на множество съвети и комисии в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, като от 2022 г. е Декан на Факултет „Екранни изкуства“. Ръководител и участник е в екипите на множество международни проекти като: IN SITU – местни иновации в културните и творчески индустрии в извънградски райони, Costume Methodologies – Building Methodological Tools for Research in the Field of Costume

Design (2014-2018), финансиран от Academy of Finland в Рамката FiDiPro, настоящия FilmEU+, осъществяващ дейности от 8 европейски университета и др.

Доц. Тренчева е автор и куратор на над 10 самостоятелни и групови изложби у нас и в чужбина. Някои от тях са: Международна изложба IX International Meeting of Young Artist, Дидимотика, Гърция; Участие с костюми, 2002, Старата гара 2001/Old Train Station '2001 – Международна изложба VIII International Meeting of Young Artist, Дидимотика, Гърция; Костюми & рисунки върху коприна, 2001 и др.

Доц. д-р Тренчева е търсен преподавател за майсторски класове и публични лекции в България, Турция, Финландия и др.

Член е на международни професионални и научни организации като: Nordic Studies scholarly interest group; Society for Cinema and Media Studies; Interraction Design Foundation и Production Designers Collective и др..

Убедена съм, че качествата на представените хабилитационни материали, научният престиж и педагогическите и личностните способности на доц. д-р Елена Тренчева я правят достоен кандидат за академичната длъжност „Професор“ в настоящия конкурс в НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов”.

Наукометричната карта на кандидатката е попълнена коректно. Събраните точки, по отделните показатели и като общ сбор, далеч надвишават предвидения от ЗРАСРБ минимум.

Предвид сериозната, целенасочена и осмислена творческа работа, доказаните педагогически възможности, административния опит в областта на научните изследвания и международния авторитет на доц. д-р Елена Тренчева, смятам, че тя има всички необходими качества да заеме академичната длъжност “Професор”.

Препоръчвам на членовете на уважаемия Факултетен съвет на НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов“ да утвърдят доц. д-р Елена Тренчева за заемането на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“, научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия“.

Гласувам с ДА за избора за Професор на доц. д-р Елена Тренчева.

Подпис:

/проф. д-р Радостина Нейкова/

05. 04. 2024

София